Prof. B. ČĖSNYS

VYSKUPO REIKŠMĖ KRIKŠČIONYBĖJE IR ARKIVYSKUPAS JUOZAPAS SKVIRECKAS

KAUNAS

Autoriaus pastaba.

1944 metų liepos mėn. 13 d. sueina 25 metai J. E. Kauno Arkiganytojo vyskupavimo. (Ekscelencijos Juozapo Skvirecko konsekracija įvyko tą dieną 1919 m.).

Savo pirmojo Metropolito sidabrinį vyskupavimo jubiliejų iškilmingai paminėti rengiasi visa Lietuva, visos Lietuvoje vyskupystės, visos parapijos ir daugelis net pasaulietiškų kultūrinių organizacijų.

Būsimųjų minėjimų organizatoriai, o ypač paskaitininkai ir kalbėtojai nori turėti apčiuopiamos medžiagos savo temoms. Ši brošiūrėlė gal galės jiems šiek tiek patarnauti.

Šis leidinėlis sudarytas iš dviejų mano viešųjų paskaitų, laikytų tarpdiecezinės kunigų seminarijos salėje. Vienos turinys — vyskupo ir vyskupiškos tarnybos reikšmė; kitos — Aukštojo Jubiliato gyvenimo ir veiklos bruožai.

B. Č.

I Dalis.

VYSKUPO REIKŠMĖ KRIKŠČIONYBĖJE.

Kiekvienas katalikas nedvejodamas teigia vyskupų reikšmę esant labai ir labai didelę, nes vyskupai — tai apaštalų įpėdiniai. Juk tai — elementarinė katekizminė tiesa. Bet net mokytesnieji jų nevisi įstengia tą savo įsitikinimą pagrįsti, išsiaiškinti arba bent pilnai įsisąmoninti, ką tai reiškia. O ką jau besakyti apie tokius žmones, kurie turi klaidingą supratimą apie krikščionybės esmę bei turinį, krikščionybės, kokią skelbė apaštalai, kokią įkurdino patsai Kristus.

Norėdami išsiaiškinti ir įsisąmoninti vyskupų, kaip apaštalų įpėdinių, reikšmę, turime suprasti pačių apaštalų reikšmę ir vaidmenį krikščionybėje; taip pat turime nepaleisti iš akių esminio pobūdžio krikščionybės nuo pat jos pradžios.

*

* *

Apie pirmykštės krikščionybės esminį pobūdį pasitaiko keistų nuomonių net mokytų žmonių knygose bei kalbose, ir

ir tai neva paremtų pačiomis Naujojo Įstatymo knygomis. Pavyzdžiui, netrūko tokių, tariamai „kritiškų laisvamanių", kurie bandė įkalbėti mums, kad pirmykštė, neva „autentiška" krikščionybė, dar apaštalų dienomis esmėje buvusi tik savotiška brolija jaudinančios savytarpio meilės ir pagalbos, lyg savyšalpos draugija; tai karitatyviniai draugijai būdingas buvęs savotiškas egzaltuotos mistikos sąjūdis; bene daugiausia reikšmės ten turėję tie brolijos nariai, kurie pasižymėdavo „charizmatais", kaip va — pranašavimo dvasia, visokių stebuklų galia, tarp kitko — tokie, kurie savo viešose maldose staiga prabildavo negirdėtomis, nesuprantamomis kalbomis (kaip, sakysim, Korinto krikščionių bendruomenėje, 1 Kor. XIV), ir t. t. Jei iš tikrųjų šitokiuose dalykuose būtų glūdėjusi pirmykštės krikščionybės esmė, koks ten bebūtų buvęs apaštalų vaidmuo? Nebent konkuruoti su visokiais pasireiškiančiais pranašais, stebukladariais ar „glossolalais" ir gal diriguoti pašalpų rinkimui bei paskirstymui... Trumpai tariant, religiniu ir bažnytiniu atžvilgiu tai būtų buvus kažkoki palaida bala, kur vargu įžiūrėtum tvarkos ir drausmingumo pradų. Tuokart ir apaštalų įpėdinių — vyskupų reikšmė būtų neaiški ir labai abejotina; juk vyskupų eilėse tik kada nekada pasitaiko stebukladariai, pranašai bei ekstatikai.

Tikrumoje gi iš pat pradžių krikščionybės esmė buvo ne anuose minėtuose dalykuose. Be abejo, jau apaštalų dienų krikščionybė žibėjo nepaprastais, iki tol neregėtais nuoširdžiausios

artimo meilės darbais. Bet tai buvo ne pati jos esmė, tik išdava ko tai gilesnio, būtent, stipraus krikščionių tikėjimo vaisius, ir iš to tikėjimo plaukiončios Dievo ir Išganytojo karštos meilės pasėka (meilės šaltinis yra tikras tikėjimas, 1 Tim. 1, 5). Ir stebukladarybė nebuvo esminis krikščionybės dalykas. Tik atsiminkim, kad pats ap. Povilas, greta ap. Petro didžiausias pirminės krikščionybės vadas ir ryškiausias jos mokytojas, tikėjimą, viltį ir ypač meilę stato daug aukščiau už bet kuriuos stebuklus, už pranašystes ar antgamtinę kalbų dovaną (1 laišk. Korintiečiams, 13 skyr.). Ir pats Kristus Viešpats buvo įspėjęs, kad Jo vardu daromieji stebuklai dar negarantuoja išganymo stebukladariams (Mato ev. 7, 22—23). Ir apaštalų laikais, kaip ir dabar, žmonės ne tam stojo į krikščionių eiles, kad taptų stebukladariais, bet kad siektų išganymo.

Savo esmėje krikščionybė nuo pat pradžios buvo nauja **religija**, kurioje buvo tikimos ir išpažįstamos Dievo apreikštosios tiesos, apreikštosios dalimi jau Senąjame Įstatyme, o galutinai ir pilnumoje atskleistos paties įsikūnijusio Dievo Sūnaus V. Jėzous Kristaus (plg. laišką Žydams, 1, 1—2); to tikėjimo dvasioje buvo vykdomi (arba stengtasi vykdyti) Dievo ir Jo siųstojo Sūnaus duotieji antgamtinės ir prigimtinės dorovės įsakymai; ji turėjo savo (Kristaus įsteigtuosius) sakramentus (krikštą, sutvirtinimą ir t. t.) ir savą Kristaus įsakytą kultą, kurio centrinis taškas buvo Naujosios Sandoros auka — Eucha-

ristijos celebravimas (Ap. D. 2, 41—46). Sykiu, nuo pat pirmųjų Sekminių (Ap. D. 2), ši krikščionybė reiškiasi ne kaip koki „palaida bala“, bet kaip organizuota **Bažnyčia**[1]), tvarkinga šventa tikinčiųjų draugija-bendruomenė, Kristaus apaštalų autoritetingai valdoma, pamokoma ir auklėjama. Niekas neįtikėjęs į dieviškąjį Išganytoją Jėzų ir nepriėmęs krikšto nebuvo priimamas į tą bendruomenę; o jei kas iš jos narių iškrypdavo iš tikro krikščioniško tikėjimo, ar paneigdavo kurią nors to tikėjimo tiesą, arba jos vietoje imdavo skelbti ką kita, arba šiaip jau itin sunkiai prasikalsdavo dorovės nuostatams, — tuoj buvo ekskomunikuojamas, atskiriamas nuo bendruomenės, išmetamas iš Bažnyčios“. (Taip ap. Petro pasielgta su pirmuoju klaidžiatikiu ir simonistu Simonu magu Samarijoje, Ap. D. 8, 18—21; su skandalingu ištvirkėliu Korintiečių bendruomenėje, pagal ap. Povilo įsakymą 1 Kor. 5, 1—5 ir 13-b; toki bausmė ištiko Efeziečius Imeniejų ir Aleksandrą, nuklydusius nuo tikrojo tikėjimo ir ėmusius tam tikra prasme „piktžodžiauti“, 1 Tim. 1, 19—20).

* * *

O kas pirmykštėje krikščionybėje autentiškai skelbia tikėjimo tiesas bei moralės nuosta-

---

1) Šitokiu vardu (graikiškai **eclesia**) save vadina krikšč. bendruomenė jau apaštalų dienomis: Ap. D. 8, 1; 12, 5; 20, 7 ir 28; Galt. 1, 13 ir k.

tus? Apaštalai. Arba kas sprendžiamai nustato, ar iškrypsta iš tikėjimo tiesos ir kas baudžia prasižengėlius ekskomunikos bausme? Gal krikščionių minia, susirinkimuose, demokratiškai „nubalsuoja“, sakysim, rankų pakėlimu, ir suskaitant „balsų daugumą“? Ne. Mokina, įsako ir sprendžia Kristaus apaštalai (kaip regima, iš ką tik nurodytų N. Įst. vietų). Taip pat ne bet kuris iš krikščionių tarpo teikia, sakysim, sutvirtinimo sakramentą arba sudaro eucharistinį Viešpaties Kūną ir Kraują. O kodėl taip? Todėl, kad taip buvo p a t i e s K r i s t a u s V. s u r ė d y t a. Tai aiškiai žinome iš evangelijų.

V. Jėzus turėjo tūkstantines klausytojų minias. Nemažiau kaip 72 buvo Jo artimesni mokiniai. Bet iš visų jų Jisai pasirinko dvyliką, juos pavadino apaštalais, ir laikė nuolat su savim (Luk. 3, 13—16; Mk. 3, 13—19; Mt. 10, 2—4; po kelerių metų pats Viešpats pašaukė ir pridavė „dvylikai“ dar vieną — Saulių-Povilą). Juos Viešpats mokino daugiau už visus kitus klausytojus, jiems pilniau apreiškė dievišką tiesą („dangaus karalystės paslaptis“ Mk. 4, 11), jiems pažadėjo ypatingą Šv. Dvasios pagelbą, juos įgalino teikti sakramentus (net nuodėmes atleidinėti arbo „išrišti“), ir savo įsteigtąją Eucharistijos auką kartoti, jiems pavedė skelbti Evangeliją visoms tautoms ir Jo vardu (taigi vardu To, Kursai iš Dangiškojo Tėvo turi valdžios pilnybę) mokyti visus žmones laikyti visa, kas tik Jo įsakyta (Mt. 28, 19—20). Pabrėždamas savo apaštalų (t. y. Jo „siųstųjų“)

autoritetą, Viešpats įsakmiai yra išsitaręs: nepriimti apaštalų mokslo ir jų neklausyti yra tas pat kaip nepriimti ir neklausyti paties Kristaus (Mt. 10, 14—15 ir 40; Mk. 6, 11).

Iš tikrųjų, kaip rodo „Apaštalų Darbai“ ir Apaštalų laiškai, vykdydami sau pavestą pasiuntinybę, naudojasi visais jiems Kristaus suteiktais įgaliojimais. Petras, Jonas ir kiti, pradedant Sekminėmis, skelbia Kristų ir Jo evangeliją ir viešumoje ir privačiuose namuose, krikštija ir teikia sutvirtinimo sakramentą, įšventina dijakonus, baudžia prasikaltėlius (Ananiją ir jo žmoną Sapirą, Simoną magą), sprendžia lemiamos reikšmės klausimą, ar privalomas atsivertėliams ritualinis Mozės įstatymas (Ap. D. 11 ir 15 skyr. nereikia apipiaustymo), ir t. t. Taip pat ir Povilas teikia sutvirtinimą (Ap. D. 19, 1—7), pašvenčia vyskupu Timotieju (2 Tim. 1, 6), celebruoja Eucharistiją (Ap. D. 20, 6—11, 1 Kor. 10, 15 sekk), ekskomunikuoja piktadarį ir klaidžiatikius (1 Kor. 5, 3—5; Galat. 1, 9), sudraudžia netvarką keliančius net „glossolalus“ (1 Kor. 14, 9 sekk.), ir aplamai (kartais net detalėse) „tvarko“ viešųjų pamaldų dalykus (1 Kor. 11, 2—22; 14, 26 ss; 1 Tim. 2, 1—4). Trumpai kalbant apaštalai nėra pamiršę, kad Kristaus įkurtoje draugijoje — Bažnyčia yra jiems pavesta tvarkyti ir valdyti. Aišku, jie nepamiršta net pabrėždami skelbia, kad šios religinės draugijos — Bažnyčios pagrindiniausis kertinis gyvas akmuo yra tik pats Kristus (1 Petr. 2, 4—8; Efez. 2, 20; plg. Mt. 21, 12 sekk.); bet sykiu jie tvirtai žino, kad, pagal Kristaus

valią ir planą, ir jie — Jo apaštalai — yra Bažnyčios pamatai, ant kurių ir pastatyta ir auga šventoji Bažnyčia Viešpatyje (Efaz 2, 20—21; Jono Apreišk. knyga 21, 14), o tų suderintų pamatų eilėje, pagrindiniu ir tvirčiausiu pamatu yra Viešpaties paskirtoji gyvoji uola, ap. Petras-„Kefas“ (Mt. 16, 18; plg. Jono 1, 42 ir 21, 15—18; taip Petrą tituluoja ir ap. Povilas 1 Kor. 3, 22; 9, 5; 15, 5).

Dėl visa to tikrieji ir nuoširdūs krikščionys nuo pat pradžios buvo ir yra klusnūs apaštalams kaip pačiam juos siuntusiam Kristui.

*

* *

Kristaus Bažnyčia, Jo paties užtikrinimu (Mt. 16, 18) turėjo nepaliaujamai tverti Evangelijos tarnyboje ir niekada nesugniužti.

Viešpats dar prieš savo kančią buvo apaštalams kalbėjęs apie jų besąlyginę pareigą „skelbti Evangeliją visoms tautoms“ (Mk. 13, 10). O prieš žengdamas į dangų įsakmiausiai paliepė jiems „eiti į visą pasaulį“ ir evangelizuoti jį (Mk. 16, 15). Evangelistas Matas, kurs pats buvęs tos scenos dalyvis, dar aiškiau pažymi (Mt. 28, 19—20), kad Kristus, tą paskutinį momentą, primindamas apaštalams savo dieviškos valdžios pilnumą, liepė jiems eiti ir mokyti visas tautas, o ŠŠ. Trejybės vardu suteikus krikštą, pakrikštytuosius išmokyti laikyti visa, ką tik Jisai buvo apaštalams įsakęs (taigi

visa, ar tai liestų tikėjimo tiesas, ar moralės nuostatus, ar sakramentų dalyką, ar Bažnyčios santvarką). Tos apaštalų pasiuntinybės vykdyme Viešpats pasižadėjo talkininkaudamas neregimai būti su jais **„visuomet, iki pasaulio pabaigai“.**

Čia įsidėmėtina, kad apaštalų darbas turi siekti visas tautas ir tęstis iki pasaulio pabaigai, bet prailginti jų gyvenimą iki pasaulio pabaigai Kristus nėra žadėjęs (net jų viršininkas Petras, kaip Viešpats buvo numatęs pagal Jon. 21, 18—19, senatvėje turėjo mirti ant kryžiaus). Ap. Jokūbas vyresnysis patyrė martyro — kentėtojo mirtį jau 44 metais (Erodo Agripo dienomis, Ap. D. 12, 2), Jokūbas jaun. 62, dar po keleto metų Petras ir Povilas, o ilgiausiai išgyvenęs Jonas mirė pirmo šimtmečio gale, bent ne vėliau kaip pačioje 2 šimtmečio pradžioje. Jie toli gražu nepasiekė nei visų tautų, nei viso žemės rutulio kraštų. Iki paskutinio apaštalo mirties spėta įkurti krikščionių bendruomenes Palestinoje, eilėje Mažosios Azijos miestų, taip Balkanų pusiasaly, keliose viduržemio jūros salose ir Italijoje (ypač Romoje); vos ne vos kliudyta Ispanija, ir pietinis Gallijos pajūris bei truputis Afrikos šiaurinio pakraščio. O vidurio, šiaurės ir rytų Europos tautos, taip pat tolimieji milžiniškos Azijos plotai ir Afrikos giluma dar visai nebuvo misijų paliesti, ką jau besakyti apie Ameriką, Australiją ir okeanų salas.

O vis tik galiojo griežtas Viešpaties paliepimas: vykdyti apaštališką pasiuntinybę visose tautose — iki pasaulio pa-

k r a š č i ų — i r i k i p a s a u l i o p a b a i g a i. Kas turės pavaduoti Kristaus apaštalus, kai jie išmirs? Kas perims ir paveldės jų valdžią ir pareigas? Vyskupai. Gal šituo reikalu Viešpats buvo palikęs nurodymų savo apaštalams? Taip. Tai mes sužinome iš gero šaltinio, iš Romos vyskupo Klemenso I, turėjusio laimės savo jaunystėje pažinti pačius app. Petrą ir Povilą, klausytis jų pamokymų ir kalbėtis su jais. Savo laiške Korintiečių Bažnyčiai (rašytame 1 amžiaus gale, tarp 96—98 m.), šv. Klemensas pirma primena, kad ir po apaštalų Bažnyčia neliko palaida tikinčiųjų masė, bet hierarchiniai sutvarkyta religinė draugija, susidedanti ne vien iš laikų, bet ir iš klero arba dvasiškijos. Pagal paties Dievo surėdymą, Bažnyčioje, panašiai kaip ir Senąjame Įstatyme, turi būti „vir̃škunigas" (archiereus, archieriejus), po juo — kunigai (hieriejai arba presbyterai), ir dar trečioje eilėje — dijakonai, o jau po jais visais paprasti laikai (Klem. I Korintiečiams, 40 skyr. ir k.). Tuoj po to šis apaštalų mokslo liudininkas minėtuosius „archieriejus" (virškunigus) vadina v y s k u p a i s (episkopoi). Paminėtoji santvarka išplaukianti iš dieviško įstatymo, nes ji pačių apaštalų nustatyta, gi „apaštalai yra siųsti Viešpaties Jėzaus Kristaus, o J. Kr. — Dievo" (42, 1 sq.). Kristaus autoriteto nešiotojai — apaštalai, Viešpačiui atsikėlus iš mirusių „gavę (Jo) instrukcijų ...pasikliaudami Dievo žodžiu ir pilni Šv. Dvasios išėjo skelbti ateisiančios Dievo karalystės; skelbdami tad provincijose ir miestuose, š i ų j ų p i r-

muones (pirmuosius konvertitus) įstatė (arba paskyrė) vyskupais aptarnavimui būsimųjų tikinčiųjų“ (42, 3—4). Šitie apaštalų paskirtieji vyskupai bus jų (ap.) pavaduotojai apaštališkos pasiuntinybės vykdyme. O kaip bus ir šiems mirštant? Jų pareigos ir tarnyba neišnyks, jas paveldės nauji vyskupai ir t. t. Klemensas žino, kad taip yra įsakę mūsų V. J. Kristaus apšviesti apaštalai. Pirmųjų (t. y. pačių apaštalų paskirtųjų) vyskupų įpėdinius įstatys arba apaštalai, arba šiems nebesant, kiti apaštalų paskirtieji vyskupai, o paskui šių įpėdiniai ir t. t. Pati, likusi be vyskupo kuri nors krikščionių bendruomenė negali sau įstatyti naujo vyskupo: ji gali tik pritarti, ir didi būtų nuodėmė neprasikaltusį vyskupą išguiti ar kelti prieš jį riaušes (44, 2—4 ir k.).

Berods jau pačiame N. Įst. Šventraštyje nesykį yra minimi ir vyskupai ir šiaip presbyterai, ypač paskutiniuose šv. Povilo laiškuose. Jie yra šventinami apašatalo arba jo įgaliotinio malda su rankų uždėjimu ant galvos. Bet, iki apaštalai tebebuvo gyvi ir patys tebetvarkė bažnyčias, vyskupų vaidmuo dar nebuvo visai ryškus; jie kartais lyg susilieja su kolegijomis; kartais vėl rodosi, kad to ar kito miesto bažnyčioje yra net būrelis vyskupų (pvz., Efeze, Ap. D. 20, 17 ir 28). Bet palengvėl dalykai ryškėja, kad bažnyčiose presbyterai („vyresnieji“ arba kunigai) nėra lygūs. Pvz., aišku, kad toks Timotiejus, apaštalo įstatytas Efeze, arba toks Titus, paskirtas Kretai. Jie turi ten atstoti baigiantį savo amžių apaštalą. Jiems pavedama

apaštališkos valdžios pilnybę. Pvz., jie turi tvarkyti krikščionių sueigas ir viešąsias pamaldas (1 Tim. 2, 1—15); jie turi galios ir valdžios ant kitų dvasiškių: šiuos jie parenka, šventina, priiminėja skundus ant kunigų, gali šiuos bausti, gali ir paaukštinti (1 Tim. V, 17—22 ir Tit. 1, 5—9); taip pat turi prižiūrėti ir tvarkyti elgesį įvairių kategorijų krikščionių (1 Tim. V, 1-16); jie turi ir galią ir pareigą sudrausti „neklusnius, tuščiakalbius ir suvedžiotojus (kas jie bebūtų, ar iš tarpo dvasiškių, ar iš paprastų tikisčiųjų), turi juos „kietai pabarti".

Apaštalams baigiant išmirti, vis labiau ryškėja vyskupų reikšmė, ir kiekviename mieste besama tik vieno vyskupo, kaip vyriausiai atsakingo Dievui už to miesto bažnyčios tikybinę būklę. Paskutinis iš gyvųjų apaštalų šv. Jonas savo iš Patmo laiškuose septynioms bažnyčioms prokonsularinėje Azijos provincijoje (Apr. 2—3 sk.) kreipiasi ne į kolegijas kunigų, bet į kiekvienos bažnyčios šefą (atseit vyskupą), vadindamas jį atatinkamos bažnyčios „Angelu" ir jį ragina imtis priemonių sudrausti besireiškiančias klaidžiatikystes ir kitokius iškrypimus.

Pagaliau, II amžiaus pradžioje, didis Antiochijos vyskupas ir martyras — liudytojas kentėtojas už Kristų; šv. Ignatas atskleidžia jau nusistovėjusį vyskupų vaidmens vaizdą. Tasai apaštalų mokinys (rašęs apie 107—117 m.) savo 7 laiškuose įvairioms bažnyčioms suponuoja jau tik aiškiai unitarinį episkopatą: kiekvienoje vyskupijoje tik vienas vysku-

pas, turįs pilną viršenybę ir valdžią savo kunigijai ir visiems savo vyskupijos tikintiesiems dvasiškuose dalykuose. Šventasis apaštališkos tradicijos atstovas savo laiškuose saikdinte saikdina visus tų 7 bažnyčių narius kuoglaudžiausiai spiestis apie savo vyskupą, nors sykiu duoda suprasti, kad Romos vyskupas (kaip ap. Petro įpėdinis), gali duoti pamokymų ir įsakymų kitoms bažnyčioms ir vyskupams. Nors šventasis mokytojas reikalauja labai gerbti ir kunigus ir dijakonus, vis tik, jo žodžiais, net kunigija tada tėra vertinga Dievo akyse, kai ji yra vienybėje su savo vyskupu „kaip stygos su lira (presbyterium Deo dignum, sic concordatum est episcopo ut chordae citharae, ad Epher. IV, 1); tik esast tokiai harmoningai vienybei J. Kristus tinkamai pašlovinamas (ten pat).

*

* *

Nors visi katalikų vyskupai yra apaštalų įpėdiniai, vis tik istorija parodo, kad ne visų nuopelnoi Kristaus Bažnyčiai buvo lygūs. Plačiajam pasauly nemaža buvo tokių, kurių nuopelnai turėjo stačiai epochinės reikšmės. Dievui dėkui tokių netrūko ir katalikiškoje Lietuvoje. Gana čia priminti, pvz., šventos atminties vyskupą Melchiorą Giedraitį 16 a. gale — 17 a. pradžioje, arba tokį Žemaičių Ganytoją, kaip Motiejų Valančių praeitam šimtmety.

Mūsų laimei ir pasididžiavimui, pirmasis Lietuvos Metropolitas Juozapas Skvireckas, nūdienis Aukštasis Jubiliatos, vertingiausiu būdu padidina anų Bažnyčios didvyrių skaičių.

KAUNO KUNIGŲ SEMINARIJA
BIBLIOTEKA
Nr. 48608

II Dalis.

ARKIV. JUOZAPAS SKVIRECKAS.

Kuklusis Rimkūnų kaimas, Pumpėnų parapijos, Panevėžio apskrities, dabar ir ateityje vertas visų lietuvių pagarbos. Čia 1873 m. rugsėjo 6/18 d. išvydo saulę dabartinis Garbingiausias visoje Lietuvoje Jubiliatas. Juo labiau yra pagarbiai minėtini rimti ir dievobaimingi valstiečiai a. a. Vincentas ir Elžbieta Skvireckai, gimdytojai ir pirmieji auklėtojai nūdienio Bažnyčios ir tautos didvyrio.

*

* *

Kai jaunuolis Juozapas Skvireckas stojo ne į klasikinę Šiaulių gimnaziją, o į Panevėžio realinę, galėjo atrodyti, kad jis negalvoja apie kunigystę. Bet „Spiritus ubi vult flat", ir slaptingoji Dievo dovana, pašaukimo malonė, randa kelią į parinktojo širdį bet kurioje mokykloje ir bet kurioje žmogaus veiklos stadijoje.

Kai maturistas realistas, be lotynų kalbos bagažo, atsiranda Kaune kunigų seminarijoje (kuri tada vadinosi Žemaičių Dvasinė Semina-

rija), jis lotynų kalbos dalykuose per vieną pusmetį pasiveja pirmojo kurso draugus, atvykusius iš klasikinių gimnazijų. Jau tada seminarijos vadovybei buvo aišku, kad tokių gabumų, na — ir darbštumo — klieriką teks siųsti į Peterburgo akademiją.

Seminarija puikiai baigiama 1896 m. Dar keturi studijų metai Peterburgo imperatoriškoje katalikų dvasinėje akademijoje, ir jauno kunigo krūtinė 1900-ais m. papuošiama auksiniu teologijos magistro kryžiumi.

Carų Rusijos laikais šios akademijos laureatai kunigai buvo se vienu atžvilgiu privilegijuoti. Normaliai tik jiems buvo atviros durys į gimnazijų kapelionų postą, į dvasinių seminarijų profesūrą, į kapitulas ir į aukštąsias bažnytinės hierarchijos vietas. Tuo tarpu Žemaičių vyskupas magistrą Skvirecką paskiria Ukmergės vikaru ir miesto pradžios mokykloje tikybos dėstytoju. Ir tuomet mūsų Didysis Jubiliatas pasirodė beesąs tikrai **homo Dei.** Jis nesiraukydamas eina savo kuklias pareigas, nei kiek nesirūpindamas savo mažiau mokytų konfratrų tarpe. Koks tatai ryškus visiems laureatams pavyzdys, ir koks stebinantis kontrastas, palyginus su nelemtu pasielgimu ano kunigo, kurs mūsų V. D. universitete laimėjęs daktaro laipsnį skiriamas į parapijos darbą, užsigauna, pasišiaušia ir net persimeta į civilisę tarnybą, nieku versdamas įšventinimo valandoje žadėtąją **Ordinario reverentiam et obedientiam.**

Jaunam magistrui bandymo laikas buvo neilgas. Jau tais pačiais 1900-ais m. rudens gale

jisai skiriamas Žemaičių Seminarijos profesorium. Gerai pamenu jo čia pasirodymą profesoriaus katedroje, nes turėjau laimės tada būti jau klieriku, nors dar tik pirmame kurse.

Seminarijoje, šalia kito antraeilio dalyko, profesoriui Skvireckui buvo pavesta dėstyti Šv. Raštą. Kad Žemaičių Vyskupas anuomet ne ką kitą, o jį paskyrė Šv. Rašto profesorium, mes, lietuviai katalikai dabar turime pripažinti maloningos mums Dievo Apvaizdos pasireiškimą. Nes kitaip atsitikus, ar mes jau turėtume viso Šventraščio lietuvišką vertimą?

Kaip labai mūsų profesorius buvo pamėgęs Šv. Raštą, mes klierikai jautėme se tik kaip jo paskaitų klausytojai, bet ir kaip jo penitentai. Ir čia jis sugebėdavo atgaivinti mus ir pastiprinti tiksliai parinktais ir pritaikintais Šventraščio žodžiais. Nuoširdžiai pamėgęs savo dėstomą dalyką, jis neatsisako nuo jo ir tada, kai 1919 m. tampa Žemaičių Vyskupo Pagelbininku. Susikūrus V. D. Universitetui 1922 m., Teoloijgos-Filosofijos Fakulteto prašomas Ekscelencija sutinko užimti Šv. Rašto Naujojo Įstatymo katedrą ord. profesoriaus titulu. Ir Metropolitu tapęs maloniai sutinka tęsti profesoriaus darbą iki 1938 m. galo. Tuo būdu Aukštasis Jubiliatas yra profesoriavęs arti 40 metų. Tai reiškia, kad arti 40 laidų teologų, atseit, Lietuvos didžioji dabartinės kunigijos dalis yra perėjusi per jo, kaip savo Mokytojo ir Auklėtojo, rankas. Nenuostabu, kad Aukštasis Ganytojas gerai pažįsta savo kunigiją, žino kiekvieno ver-

tę ir kurioms pareigoms tas ar anas kunigas tinka.

Šiandien, šioje vietoje, fakulteto visumos akivaizdoje, džiaugiuosi galėdamas jauniesiems kolegoms ir nūdieniams studentams priminti, kad Ekscelencijos Jubiliato vardas yra amžinai surištas su pargindiniausiu mūsų, kaip katališko fakulteto, egzistencijos dokumentu, atseit su Apaštalų Sosto dekretu iš 1928 m. birželio 15 d., kanoniškai įteisinančiu šį fakultetą ir aprūpinančiu jį privilegijomis teikti akademinius laipsnius „in Theologia, Jure Canonico, Philosophia et Litteris“. Iki šio dekreto, fakultetas egzistavo daugiau tik valstybiniu atžvilgiu (pagal Lietuvos vyriausybės aktą iš 1922.II.16). Berods Ap. Sostas ir prieš 1928 metus neignoravo mūsų fakulteto; net savo Konkordate su Lietuva (1927 m. rugs. 27 d.) XIII straipsnyje fiksuoja Lietuvos Respublikos pasižadėjimą pilnai respektuoti fakulteto reikalus Lietuvos Valstybiniame Universitete; ir šiaip jau A. Sostas pakartotinai yra teikęs mums leidimą **gradus academicos conferendi**; bet tai tik **interim** ir tik ribotam kartų skaičiui. Nežiūrint nesykį darytų žygių kaip Žemaičių Vyskupo taip ir paties fakulteto, šisai Ap. Sosto buvo traktuojamas kaip besąs išbandymo stadijoje. Tiktai mūsų Ekscelencijai Arkivyskupui su visais Lietuvos vyskupais nuvykus pas Šv. Tėvą, fakulteto byla buvo sėkmingai pastūmėta prie laimingo galo. Į tai daro aliuzija pirmieji aukščiau minėto erekcijos dekreto žodžiai: „Lituaniae

Antistites, praeeunte Kaunensi Archiepiscopo, postularunt" etc.

Tą pačią dieną (1928.VI.15) Ap. Sosto mūsajai Almae Matri duotuose „Statutuose", tarp ko kita, vietos Ordinaras (taigi Kauno Arkivyskupas) nurodomas kaip aukštasis fakulteto Kancleris, ir detališkai sužymimos Jo plačios teisės fakulteto dalykuose (pvz., articuli 11, 12, 15 § 4, 17 ir 50). Fakultetui buvo ir yra tikrai palaimingas dalykas savo Kancleriu turėti tokį Hierarchą, kurs pats buvo prityręs profesorius, visapusiškai susipažinęs su studijų ir profesūros reikalais. Tai jautė visi fakulteto dekanai, referuodami Eksc. Kancleriui fakulteto dalykus. Be ilgų aiškinimų Ekscelencija tuoj viską suprasdavo ir net ypatin painios padėties atvejais nurodydavo išeitį ir duodavo aiškių instrukcijų.

*

* *

Jau 18 metų mes, Kaunijos kunigai ir katalikai, džiaugiamės savo Aukštuoju ir Mylimu Ganytoju Arkivyskupu Metropolitu. Mes nepamiršome anų nepaprastai istoriškų 1926 metų, istoriškų ir Ganytojo Jubiliato, ne ir visos mūsų tautos gyvenime. Juk anais metais amžino atminimo Popiežiaus Pijaus XI Apaštališka Konstitucija „Lituanorum egnte" (IV.4 d.) Lietuvos Respublikos ribose buvo padidintas skaičius vyskupijų (iki penkių) ir pirmą kartą po Lietuvos krikšto tapo sudaryta **savarankiška** kanonų prasme **Bažnytinė Pro-**

vincija, o sekančią dieną (IV.5) naujos vyskupijų grupės galva tapo Eksc. Skvireckas, paskirtas Kauno Arkivyskupu-Metropolitu. Neišdilo iš mūsų atmisties ir anų metų Šv. Petro ir Povilo diena, kada, dalyvaujant Šv. Tėvo įgaliotiniui arkiv. Jurgiui Matulevičiui, visiems Lietuvos vyskupams, didžiausiam dvasiškių būriui ir milžiniškoms tikinčiųjų minioms, Mūsų Ganytojas iškilmingiausioje procesijoje buvo įvesdintas į savo arkikatedrą ir čia ant jo pečių uždėtas, iš Popiežiaus gautas palijumas, arkivyskupiškos valdžios ženklas. Šis istoriškas momentas yra vaizdžiai fiksuotas didžiuliame mênininko Janulio paveiksle. Gaila, iš svarbiausių ten matomų dalyvių jau nebėra mūsų tarpe trijų Ekscelencijų[1]). Nebėra ir tokių trijų tautos kultūros šulų ir kūrėjų, kaip Maironis, Vaižgantas ir Jakštas; bet kuris jųjų šiandien būtų galėjęs gražiau ir reikšmingiau prabilti, negu ašenai.

Žengdamas į Lietuvos Metropolito sostą, Ekscelencija Arkiganytojas jau turėjo imponuojantį administracinį prityrimą. Jisai jau nuo 1911 m. buvo narys kapitulos (taigi vyskupo senato ir tarybos narys), o nuo 1913 m. yra ėjęs vis atsakingesnes pareigas Vyskupijos Kūrijoje; o jau itin daug administravimo praktikos įgijo per septynerius metus (1919—1926) kaip Žemaičių Vyskupijos Ganytojo Pagelbininkas ir sykiu Generalinis Vikaras (nepamirškime, kad

---

1) A. a. arkiv. Matulevičiaus, v. Staugaičio ir vysk. Kuktos.

toji Žemaičių Vyskupija buvo trigubai didesnė už bet kurią dabartinę Lietuvos dieceziją).

Kas galėtų ginčyti, kad toks pirmo mūsų Metropolito daugpusiškas prityrimas yra tikrai palaimingas dalykas ne vien Kauno Arkidiecezijai, bet ir visai Lietuvos Bažnyčiai. Juk Jam, pagal kanonų nuostatus (274, 4 ir kit.), greta valdymo savo arkidiecezijos, tenka aukštoji priežiūra ir kitų keturių sufraganiškųjų provincijos vyskupijų, tenka rūpintis bendraisiais visos Lietuvos katalikų reikalais ir vadovauti juos aptariant Lietuvos Vyskupų Konferencijose (Kan. 292); taipogi Jo dalykas (Kan. 283,) organizuoti, sušaukti bei vadovauti bendram visų Lietuvos vyskupijų Sinodui, kurs bus nepaprastai svarbus, ir jau būtų įvykęs, jei ne bolševikmetis ir kilęs karas.

*

* *

Arkivyskupaujant, mūsų Gasytojui gyvenimas ne vien rožėmis buvo išklotas; teko išgyventi daug, oi kaip daug sunkių ir skaudžių dalykų. Jau 1926 metų antroji pusė buvo paženklinta bolševikėjimo kilstančiom bangom, kurias apstabdė laikinai 1926 m. gruodžio perversmas. Bet ir tautininkų režimo laikais Jo širdį vėl ir vėl skaudino besireiškiantis nepakankamas gerbimas sudaryto konkordato (pvz., uždraudimas gimnazijose katalikiškos moksleivių organizacijos, nors ji buvo Katalikų Akcijos padalinys; siaurinimas konkordatinio Teologijos-Filosofijos

Fakulteto ir veik sisteminis postponavimas jį baigusių civiliokų; vos ne vos toleravimas net mažiukų angelaičių; vieši grasinimai pavasarininkijai; prievartingi periminėjimai gimnazijų ir mokytojų seminarijų iš katalikiškų kultūrinių draugijų; afišuotas gniuždymas katalikų didžiųjų ekonominių organizacijų, įžeidžiantis vyriausybės reagavimas į Lietuvos Episkopato žygį kuriant katalikišką universitetą; kraštutiniausiai užgaulingas pasielgimas su Šv. Tėvo nuncijum...). Bet tai buvo tik šešėlis, palyginus su sopuliais, vargais ir skriaudomis baisiojo bolševikmečio dienomis. Kas gali išmatuoti Arkiganytojo sopulį, kai Jo pupillam oculi, Jo „akies lėlelę" — kunigų seminariją — brutaliausiu būdu žiemos metu išgujo, uzrgobė ne tik jos patalpas, bet ir visą inventorių, ir maisto išteklius. Ką turėjo jaustsi jo širdis, kai Jo delegatams Maskvos įgaliotinis atkirto: „kam jums bereikia seminarijos? Vis vien už kokių 5—6 metų joks kunigas nebebus reikalingas jūsų tautai...". Ir vėl koks skausmas, stebint, kaip išimama iš apyvartos (arba ir sunaikinama) visa religinė literatūra. Tokie dalykai Jam buvo daug skaudesni, neg tai, kad Jis pats, Vyriausias Lietuvos Bažnyčios Hierarchas, ir visa Kūrija buvo išstumtas iš metropolijos rūmų, arba kad iš jo buvo atimtos visos susisiekimo priemonės, ne tik automobilis, bet ir paskutinis kuinas...

Galop dar dabar tebeverdančio karo metas su įvairiomis jį lydinčiomis sunkenybėmis ir suvaržymais. Jų man nebereikia čia dėstyti; dalį

jų patys gerai jaučiate, kad ir šioje Alma Mater.

Taip, tie 18 metų arkivyskupavimo tolydžio krovė ant mūsų Arkiganytojo sunkią rūpesčių naštą ir pareikalavo iš Jo veik viršžmoniškos kantrybės einant kryžiaus keliais aukštoje tarnyboje Dievui, Bažnyčiai ir Tautai. Tačiau, nežiūrint tiekos sielvartų ir patirtų kartumų, nesukartėjo Jo širdis, nepalūžo energija. Ar kas įstengtų nurodyti iš to laikotarpio (ar tai Bažnytinėje, ar tautiniai-kultūrinėje srityje) bent vieną svarbų įvykį, reiškinį ar sukaktį, į kuriuos Arkivyskupas nebūtų jautriai atsiliepęs, pats vienas arba ir kolektyviai su visais Lietuvos vyskupais? Jaunieji gal ir nežino, pvz., kaip jautriai ir autoritetingai buvo atsiliepta į ateitininkijos patirtą priespaudą; arba į didį vargą plačių Šiaurės Lietuvos sričių 1928-ais nederliaus metais, raginant skubiai ir organizuotai dėtis į brolišką šelpimo darbą. Bet visi turėtumėte atsiminti nesenus Ekscelencijos ganytojiškus laiškus, pvz., dėl pavojingai mažo kunigijos prieauglio, arba vėl širdį veriantis perspėjimas dėl žudančio tautą „samagoninio“ tvano; arba paskutinį pavasarį koks imponuojantis, koks turiningas ganyt. laiškas Lietuvos Globėjo Šv. Kazimiero garbei įvestosios šventės 340-ties metų sukaktuvių proga.

Tai tik keletas iš dauelgio pastoracinės Arkivyskupo veiklos dokumentų. Mes lietuviai esame — sit venia verbo — esame apsikiaulinę, nesurinkdami ir neatspausdindami (net sulaukę

Nepriklausomybės) didžiojo 19 amžiuje vyskupo Motiejaus Valančiaus aktų, be kurių negalime susidaryti pilno vaizdo bažnytinių ir šiaip kultūrinių krašto dalykų padėties praeitame amžiuje. Tikiuosi, kad ateityje nekartosime tokių klaidų. Būtų nauja gėda, jei ateities vyrai nepasirūpintų surankioti ir su paaiškinimais paskelbti pilną pirmojo Lietuvos Metropolito aktų rinkinį.

*

* *

Arkivyskupo Skvirecko aukštosios pastoracininės veiklos laikotarpis yra atžymėtas ne tik rašytais dokumentais. Jis yra įamžintas ir materialiniais didingais ir reikalingais statybos paminklais. Paties Ganytojo iniciatyvos ir energijos dėka išdygo nauji monumentalūs Kauno Metropolijos Rūmai, kur telpa ne tik Metropolito butas, bet ir visa arkivyskupijos Kūrija ir vyksta visų jos skyrių darbai. — Ekscelencijai laiminant ir globojant yra pastatyti, padidinti ir pagražinti antrieji (4 aukštų) dvasinės seminarijos rūmai su didinga iškilmių sale ir pritaikintomis didžiulei seminarijos bibliotekai patalpomis (deja, dabar, karo metu, mums neprieinami dalykai). — Pagal Ekscelencijos mintį pastatyti ir nauji seminarijos rektorato rūmai, kuriuose buvo priglaustas Ekscelencijos globojamas pirmas Lietuvoje religinio meno muziejus (dabar prisiglaudęs senuosiuose vys-

kupo rūmuose); sakoma, kad lygaus jam tos rūšies muziejaus nerastume visame Pabaltyj.

*

* *

Mūsų trumpa Garbingo Jubiliato gyvenimo ir veiklos apžvalga turėtų nedovanotiną spragą, jei nutylėtume didžiausį ir svarbiausį Jo gyvenimo darbo vaisių, būtent, viso Šventraščio išvertimą į lietuvių kalbą.

Ką mes, katalikai lietuviai, šiame dalyke esame turėję iki šio Garbingo Vyro? Deja, nedaug. Iki 19-jo amžiaus pradžios mums tebuvo sulietuvinti ir atspausdinti tik trumpučiukai „evangelynai", atseit, tos evangelijų ištraukos, kurios sekmadieniais ir kitais šventadieniais buvo skaitomos prieš pamokslą. Nuo 1816 m. turėjome vyskupo Giedraičio parūpintą ir išspausdintą jau viso Naujojo Testamento vertimą (bet be paaiškinimų). Iš Senojo Įstatymo turėjome tik vieną knygą — Dovydo Psalmes, sulietuvintas ir išleistas vyskupo Valančiaus (1869). Baigėsi 19 amžius; nuo Lietuvos krikšto buvo suėjęs jau 500 metų; o katalikiškoji Lietuva visuotinos Bažnyčios akivaizdoje turėjo rausti iš gėdos, kad vis dar neturi Šv. Rašto pilno lietuviško vertimo. Tąją gėdos žymę nuo savo tautos veido nutrynė tik mūsų Garbingasis Jubiliatas, sulietuvindamas visas 73 Senojo ir Naujojo Įstatymo Šventraščio knygas ir aprūpindamas deramais komentarais. Milžiniškas ir sunkus vertimo, paaiškinimų ir spausdinimo darbas tęsėsis 35 metus (1902—1937). Garbin-

gasis Vertėjas tam darbui paaukojo didžiausią savo gyvenimo dalį.[2])

Pirmas išvertęs lietuviams katalikams visą Šv. Raštą Arkivyskupas Juozapas Skvireckas tuo pačiu stojo garbingon eilėn tokių rinktinių Bažnyčios Vyrų, kaip Hieronimas, Kirylas su Metodiju ir jiems panašių. Pasirūpinkime, kad mūsų tauta greičiau įsisąmonintų, ką jinai yra skolinga savo pirmam Metropolitui.

---

2) Plačiau apie šį dalyką esu rašęs straipsnyje „Monumentum aere perennius" žurnale „Draugija", 1939, 13 Nr. (708—716 pp.).